

VIRTUAL VA REAL DUNYO: KIBERSPORT FALSAFASI VA UNING JAMIYATGA TA'SIRI

Jo'rayeva Shaxlo Baxtiyor qizi

University of Business and Science

“Ijtimoiy-gumanitar va tillar kafedrası” o‘qituvchisi

jorayevashaxlo23@gmail.com

Annotatsiya. Virtual va real dunyo kibersport falsafasi hamda uning jamiyatga ta'siri tahlil qilinadi. Kibersport zamonaviy texnologiyalar taraqqiyoti bilan shakllangan va bugungi kunda nafaqat o'yin-kulgi, balki ijtimoiy hamda iqtisodiy fenomen sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Maqolada kibersport falsafiy jihatdan inson tafakkuri, intellektual mehnat va virtual muhitda shakllanadigan ijtimoiy aloqalar bilan bog'liq ekani ochib beriladi. Shuningdek, uning an'anaviy sport bilan o'xshash va farqli jihatlari, shaxsiy hamda jamoaviy rivojlanishdagi o'rni tahlil qilinadi. Kibersportning yosh avlod ongiga ta'siri, uning ijobiy va salbiy jihatlari, jismoniy va psixologik salomatlikka ta'siri ham tadqiq etiladi. Shu bilan birga, kibersportning jamiyatda kasb sifatida qabul qilinishi, iqtisodiyot va ta'lim sohalariga ta'siri ham muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari kibersportning falsafiy mohiyati va uning real dunyo bilan bog'liqligini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Inson va sun'iy intellekt o'rtasidagi raqobatning kibersportda qanday namoyon bo'layotgani hamda bu jarayonning kelajak falsafasi tahlil qilinadi. Sun'iy intellektning rivojlanishi kibersportning yangi bosqichga ko'tarilishiga olib kelmoqda va bu insonning intellektual hamda strategik qobiliyatlariga ta'sir qilmoqda. Maqolada kibersportda sun'iy intellektidan foydalanishning afzalliklari va xavflari, uning inson aqliy va jismoniy rivojlanishiga ta'siri muhokama qilinadi. Bundan tashqari, inson va sun'iy intellekt o'rtasidagi raqobatning axloqiy, ijtimoiy va madaniy jihatlari ham tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqot kibersportning kelajakdagi falsafiy yo'nalishlarini aniqlashga, texnologiya va inson o'rtasidagi muvozanatni tushunishga yordam beradi.

Kalit soʻzlar: Kibersport, falsafa, virtual dunyo, real dunyo, jamiyat, taʼsir, texnologiya, intellektual mehnat, yosh avlod, psixologik salomatlik, jismoniy tarbiya, sport va taʼlim.

Kirish

Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan inson hayoti virtual va real dunyo chegarasida shakllanmoqda. Kibersport (e-sport) bu jarayonning muhim qismi boʻlib, raqamli texnologiyalar asosida rivojlangan sport turi hisoblanadi. Bugungi kunda kibersport nafaqat oʻyin-kulgi vositasi, balki iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy jihatdan ham katta ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu tezisda kibersport falsafasi va uning jamiyatga taʼsiri tahlil qilinadi. Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi natijasida sunʼiy intellekt (SI) inson hayotining turli jabhalariga taʼsir qilmoqda. Ayniqsa, kibersport sohasida SI oʻyin mexanikasini rivojlantirish, strategik qarorlarni optimallashtirish va oʻyinchilarni tayyorlash jarayonlarida muhim rol oʻynamoqda. Ushbu maqola odam va SI oʻrtasidagi raqobat nuqtai nazaridan kibersportning falsafiy asoslarini tahlil qilishga qaratilgan.

Asosiy qism

Sunʼiy intellekt va odamning intellektual imkoniyatlari

Insonning asosiy ustunlik jihatlari quyidagilardan iborat:

- Ijodiy tafakkur – Inson innovatsion strategiyalar ishlab chiqish qobiliyatiga ega.
- Moslashuvchanlik – Turli vaziyatlarga moslashish va oʻz qarashlarini oʻzgartira olish xususiyati.
- Emotsional idrok – His-tuygʻularni anglash va jamoaviy hamkorlikni tashkil qilish qobiliyati.

SI quyidagi jihatlari bilan ustunlikka ega:

- Maʼlumotlarni qayta ishlash tezligi – Katta hajmdagi maʼlumotlarni tez va aniq tahlil qilish.
- Xatolarni minimallashtirish – Inson omilidan kelib chiqadigan xatolarni kamaytirish.

- O'z-o'zini o'rgatish – Mashinaviy o'rganish orqali doimiy rivojlanish imkoniyati.

Kibersportda sun'iy intellekt va odam o'rtasidagi raqobat

Bugungi kunda SI asosida yaratilgan botlar va algoritmlar professional kibersportchilar darajasida o'ynay oladi. Masalan, OpenAI Five Dota 2 o'yinida inson jamoalarini yengishga muvaffaq bo'lgan. Bu SI ning strategik rejalashtirish va tezkor javob qaytarish borasidagi ustunligini ko'rsatadi. SI rivojlanishi natijasida kibersport quyidagi yo'nalishlarda o'zgarishi mumkin:

- Hybrid o'yinlar – inson va SI hamkorlik qiladigan jamoalar paydo bo'lishi.

- Intellektual murabbiylar – SI inson kibersportchilarini tayyorlovchi ustoz sifatida ishlatilishi.

- To'liq avtomatlashtirilgan musobaqalar – faqat SI ishtirokida turnirlar o'tkazilishi mumkin.

Kibersportning kelajak falsafasi

SI juda kuchli rivojlansa, kibersportning insoniy jihatlari yo'qolishi mumkin. Falsafiy jihatdan bu inson o'zining musobaqa yuritish qobiliyatini yo'qotishiga olib kelishi ehtimoli mavjud. Kelajakda inson va SI o'zaro hamkorlikda yangi kibersport formatlarini yaratishi mumkin. Bunda asosiy maqsad SI imkoniyatlaridan insonning intellektual rivojlanishi uchun foydalanishdir. SI va odam o'rtasidagi raqobatda adolat tamoyillari qanday bo'lishi kerak? Agar SI doim insondan kuchli bo'lsa, bu sport etikasi va inson mehnatining qadrlanishiga qanday ta'sir qiladi? Ushbu savollar kelajakda muhokama qilish uchun muhim bo'lib qoladi. Kibersportda SI asosidagi yordamchi dasturlardan foydalanish qanday me'yorlar asosida belgilanishi kerak? Adolatli o'yin tamoyillariga rioya qilinishi kerakmi yoki texnologiya imkoniyatlaridan cheklovsiz foydalanish raqobatning yangi shakliga aylanishi mumkinmi?

1. Kibersportning mohiyati va falsafiy asoslari

Kibersport – bu intellektual va jismoniy mahoratni talab qiluvchi raqobat turi bo'lib, virtual muhitda amalga oshiriladi. An'anaviy sport turlaridan farqli o'laroq, bu yerda sportchilarning jismoniy faolligidan ko'ra, tezkor fikrlash, strategik rejalashtirish

va guruh bo'lib ishlash qobiliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Falsafiy nuqtayi nazardan, kibersport real va virtual dunyo o'rtasidagi chegaralarni o'zgartiradi. U Platonning 'G'or alegoriyasi' bilan bog'liq bo'lib, insonlarning virtual dunyoni real hayotdan ajratish qobiliyatini tahlil qilish imkonini beradi.

Kibersport (e-sport) – kompyuter o'yinlari asosida tashkil etilgan professional sport turi bo'lib, intellektual va jismoniy tezkorlikni talab qiladi. U individual va jamoaviy shaklda o'ynaladigan musobaqalarni o'z ichiga oladi. Kibersportning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- Raqobat muhiti – o'yinchilar g'alaba qozonish uchun strategiya, refleks va jamoaviy hamkorlikdan foydalanadi.
- Texnologiyaga bog'liqlik – kompyuter va internet infratuzilmasi kibersportning ajralmas qismi hisoblanadi.
- Globallik – dunyobo'ylab millionlab muxlislar va ishtirokchilarni birlashtiruvchi sport turi.

Kibersportning mashhurligi ortib borayotgani sababli u xalqaro musobaqalar, professional ligalar va hatto Olimpiya o'yinlari darajasida tan olinishi mumkin bo'lgan yo'nalishga aylanmoqda. Kibersport zamonaviy sportning yangi qirralarini ochib beruvchi intellektual, texnologik va falsafiy jihatlarni o'zida mujassam etgan muhim sohadir. U nafaqat o'yin-kulgi, balki strategik fikrlash, jamoaviy ishlash va innovatsion yondashuvni talab qiluvchi zamonaviy fenomen sifatida ham e'tiborga loyiq.

2. Kibersportning jamiyatga ijobiy va salbiy ta'siri

Kibersport zamonaviy jamiyatda katta o'rin egallab, yoshlar va texnologiyalar rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Unga nisbatan turli qarashlar mavjud bo'lib, ba'zilariga ko'ra, bu foydali intellektual mashg'ulot bo'lsa, boshqalarga ko'ra, ortiqcha vaqt sarflash va sog'liq muammolariga sabab bo'luvchi faoliyat sifatida qaraladi. Quyida kibersportning jamiyatga ta'sirini ijobiy va salbiy jihatdan tahlil qilamiz.

Ijobiy ta'sirlar:

- Iqtisodiy rivojlanish: Kibersport sohasi milliardlab dollarlik bozorga ega bo'lib, unda homiylar, translyatsiyalar va turnirlar orqali katta daromad olinadi.

- Ta'lim va kasbiy rivojlanish: Kibersport o'yinchilarga mantiqiy fikrlash, tezkor qaror qabul qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

- Jamoaviy ishlash: Ko'pgina kibersport o'yinlari jamoaviy hamkorlikni talab qiladi, bu esa yoshlar o'rtasida muloqot va muvofiqlik qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Salbiy ta'sirlar:

- Sog'liq muammolari: Uzoq vaqt monitor oldida o'tirish inson salomatligiga zarar yetkazishi mumkin, jumladan, ko'z zo'riqishi, umurtqa muammolari va stress holatlariga olib kelishi ehtimoli bor.

- Virtualga qaramlik: Ba'zi kishilar kibersportga haddan tashqari berilib ketib, real hayot bilan bog'liq muammolarga duch kelishlari mumkin.

- Axloqiy muammolar: Ba'zi kibersport o'yinlari zo'ravonlik va agressiyani rag'batlantirishi mumkin, bu esa yoshlar ongiga ta'sir qilishi ehtimoli bor.

Kibersport jamiyatga turli yo'llar bilan ta'sir qiladi. U intellektual rivojlanish, jamoaviy hamkorlik, texnologik taraqqiyot va iqtisodiy imkoniyatlar kabi ko'plab ijobiy jihatlarga ega. Shu bilan birga, haddan tashqari o'yinlarga mukkasidan ketish, sog'liq muammolari va ijtimoiy ajralish kabi salbiy ta'sirlari ham mavjud.

Muhimi – kibersportdan foydali tomonlarni olish va zararli jihatlardan ehtiyot bo'lish. Me'yorni saqlash, sog'lom turmush tarzini qo'llab- quvvatlash va real hayot bilan virtual dunyo o'rtasida balans saqlash muhimdir.

3. Virtual va real dunyo chegarasi: kelajak istiqbollari

Kibersport rivojlanishda davom etar ekan, uning real dunyo bilan integratsiyasi yanada mustahkamlanmoqda. Virtual haqiqat (VR) va sun'iy intellekt (AI) texnologiyalari yordamida kibersport yanada interaktiv va real tajribaga yaqinroq bo'lishi mumkin. Kelajakda kibersport maktab va universitet ta'lim dasturlariga kiritilishi, shuningdek, jismoniy sport bilan uyg'unlashishi ehtimoli yuqori. Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi bilan virtual va real dunyo o'rtasidagi chegara tobora noaniq bo'lib bormoqda.

Sun'iy intellekt, metaverse, kengaytirilgan (AR) va virtual haqiqat (VR) texnologiyalari insonning hayot tarzini o'zgartirib, kelajakda qanday jamiyat shakllanishi mumkinligi haqida qiziqarli savollar tug'diradi.

Virtual Dunyoning Real Hayotga Ta'siri

Ijobiy jihatlar:

✓ Texnologik rivojlanish – yangi innovatsiyalar hayotni qulayroq qiladi.

✓ Imkoniyatlarning kengayishi – virtual dunyo odamlarni geografik cheklovlardan ozod qiladi.

✓ Masofaviy ta'lim va ish – ta'lim va kasb imkoniyatlari kengayadi.

✓ Tibbiyotda yutuqlar – VR va AI orqali aniq tashxis qo'yish va davolash usullari rivojlanmoqda.

Salbiy jihatlar:

✗ Raqamli qaramlik – odamlar real dunyodan uzoqlashishi mumkin.

✗ Haqiqiy muloqot yo'qolishi – virtual aloqa jonli uchrashuvlarni siqib chiqarishi mumkin.

✗ Kiberxavfsizlik muammolari – shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi muhim masalaga aylanmoqda.

✗ Ish o'rinlarining o'zgarishi – avtomatlashtirish tufayli ba'zi kasblar yo'qolishi mumkin.

Xulosa

Kibersport – zamonaviy jamiyatning ajralmas qismiga aylanayotgan yangi sport turi bo'lib, uning falsafiy va ijtimoiy jihatlarini chuqur o'rganishni talab qiladi. U real va virtual dunyo o'rtasidagi munosabatlarni qayta ko'rib chiqishga undaydi hamda insonlarning texnologik rivojlanish jarayonidagi o'rnini anglashga yordam beradi. Kibersportning ijobiy va salbiy jihatlarini muvozanatlash orqali jamiyat uni foydali va samarali yo'nalishda rivojlantirishi mumkin. Sun'iy intellekt va odam o'rtasidagi raqobat kibersportning kelajakdagi rivojlanishini belgilab beradi. Insonning ijodiy tafakkuri va moslashuvchanligi SI ning hisoblash quvvati va tezligi bilan uyg'unlashgan holda yangi sport yo'nalishlarini yaratishi mumkin. Kelajakda

kibersportning falsafiy asoslari inson va texnologiyaning uyg'unligi asosida shakllanishi ehtimoli yuqori. Bu jarayonda adolat, axloq va innovatsiya muhim ahamiyat kasb etadi. Kibersportning kelajak falsafasi inson tafakkuri va texnologik taraqqiyot o'rtasidagi dinamik munosabatlar orqali shakllanadi. Sun'iy intellektning rivojlanishi kibersportga strategik tahlil, avtomatlashtirilgan raqobat va gibrid hamkorlik kabi yangi imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Shu bilan birga, insonning ijodiy tafakkuri, moslashuvchanligi va hissiy idroki hali ham asosiy ustunliklardan biri bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Huizinga, J. (1938). Homo Ludens: A Study of the Play-Element in Culture.
2. McGonigal, J. (2011). Reality is Broken: Why Games Make Us Better and How They Can Change the World.
3. Taylor, T. L. (2012). Raising the Stakes: E-Sports and the Professionalization of Computer Gaming.
4. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W.W. Norton & Company.
- Sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlarning kelajagi haqida ilmiy tahlil.
5. Bostrom, N. (2014). Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies. Oxford University Press.
- Sun'iy intellektning rivojlanishi va insoniyatga ta'siri haqidagi fundamental tadqiqot.
6. Kasparov, G. (2017). Deep Thinking: Where Machine Intelligence Ends and Human Creativity Begins. PublicAffairs.
- Mashina va inson tafakkuri o'rtasidagi farqlar va kelajak strategiyalari haqida.
7. Kow, Y. M., Young, T., & Salen-Tekinbas, K. (2021). Esports Research and Its Integration in Education and Society. Routledge.
- Kibersport va uning jamiyat hamda ta'lim sohasiga ta'siri haqida ilmiy tadqiqotlar.

8.OpenAI. (2019). Artificial Intelligence in Competitive Gaming: A Study on OpenAI Five.

– Dota 2 bo'yicha sun'iy intellekt tajribasi va natijalari tahlili.

9.Chao, L. (2020). The Future of Esports: Competitive Gaming and the Rise of a New Industry. Springer.

– Kibersport sanoati va uning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari haqida ilmiy tahlil.

10.Turing, A. M. (1950). Computing Machinery and Intelligence. Mind, 59(236), 433–460.

– Sun'iy intellekt falsafasi va uning inson tafakkuriga ta'siri bo'yicha klassik maqola.

11.World Economic Forum. (2022). The Future of Jobs Report.

– Sun'iy intellekt va avtomatlashtirishning kelajakdagi ish o'rinlariga ta'siri haqida hisobot.

12.International Journal of Esports. (2021). AI and Human Competition in Esports: A Systematic Review.

– Sun'iy intellekt va kibersport o'rtasidagi bog'liqlik va kelajak tahminlari bo'yicha tadqiqot.